

wat beteekent zij ten slotte naast de grootste ongelijkheid van bezit? Belemmering der vrijheid heette niet slechts alle gezag, maar ook alle band voor het economisch verkeer. De maatschappij zou gansch vrij zijn. Het eigenbelang alleen zou de macht zijn, die het maatschappelijk leven in rechte sporen houden kon. Laat ieder voor zich zelf slechts zorgen en — o, wondervolle *harmonie économique*, zoo zong Bastiat het ons voor — dan zou het algemeen belang tevens het meest zijn gebaat. Ziet echter rondom u, hoe de maatschappelijke ongelijkheid en onvrijheid zich steeds pijnlijker gevoelen doet.

Gansch anders dan ook de wetgeving, voor Israël besteld, volgens welke het maatschappelijk leven minder eenvoudig schijnt te zijn dan men langen tijd ons zocht te doen gelooven.

Het koortsachtig jagen naar rijkdom wordt eer tegengegaan dan geprikkeld. Op velerhande wijze wordt het den Israëliet ingescherpt, dat hij niet alleen voor zich zorgen zal, maar ook aan anderen denken. En op verschillende manier wordt absolute verarming tegengegaan ¹⁾.

Reeds wezen wij op de bepalingen, waardoor aan den arme een deel in de opbrengst des lands gewaarborgd werd. De garve op den akker vergeten, en de olijf onder het blad verscholen, zouden niet maar eene aalmoes voor den hongerige zijn, maar eene gave, waarop de wet zelve hem aanspraak gaf. In des naasten wijngaard mocht men druiven tot verzadiging eten, en van zijn staande koren aren plukken met de hand.

¹⁾ In Deut. XV: 4 zou volgens de gewone vertaling gelezen moeten worden: „Alleenlijk, omdat er geen bedelaar onder u zal zijn:“ enz. Voorts zegt vs. 11: „Want de arme zal niet ophouden uit het midden des lands;“ enz. Door tusschen arm en bedelaar te onderscheiden meent men dan de schijnbare tegenspraak dezer plaatsen op te heffen. Toch is hiertegen bezwaar. De grondtekst heeft in beide verzen het woord *ebjon* = behoeftig. Eene andere oplossing geeft dan ook Kübel, t. a. p., bl. 49, als hij zegt: „Vielmehr will in V. 4 das Prinzip, oder besser gesagt eine göttliche Absicht ausgesprochen werden, die aber nur (V. 5) bei Haltung „aller dieser Gebote“ eintrete als ein „Segen“ Jehova's (V. 4). In V. 11 liegt dagegen der Ausdruck der *faktischen* Zustände, die Gott selbst voraussieht. Arme werden stets da sein. Wechselfälle des Lebens, Naturereignisse etc., welche auf biblischem Grunde als Schickungen Gottes zu Lohn oder Strafe, zu Prüfung und Läuterung (vgl. das Buch Hiob) sich darstellen, werden stets den Unterschied zwischen Mehr- und Wenigerbesitzenden herbeiführen. Man denke z. B. an die ungleiche Vermehrung der Familien, Krankheit, Trägheit oder Fleisz, Witterungshältnisse etc., so begreift man sehr wohl den 11. Vers“.